3. 10. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Hromadné žaloby 3.0

Dočkali jsme se dalšího návrhu zákona o tzv. hromadných žalobách, který docestoval až do Poslanecké sněmovny[1]. Jde již o třetí pokus a lze očekávat, že tentokrát návrh projde legislativním procesem. S ohledem na vytížení obou komor parlamentu můžeme těžko odhadovat rychlost přijetí a nabytí jeho účinnosti. Nicméně s ohledem na prodlení našeho státu s implementací evropské směrnice[2] a běžící řízení na evropské úrovni bychom se na první hromadná řízení měli těšit již brzy.

Je jasné, že na soudní řízení se mohou těšit pravděpodobně jen nadšení sudiči nebo advokáti, kteří díky němu mají práci. Ale třeba nový návrh zákona o hromadném občanském řízení soudním (dále jen "**ZHOŘ**") a doprovodného zákona[3] skutečně nadchne jak justici, tak její konzumenty, tedy účastníky řízení na obou stranách.

Jistě platí, že ZHOŘ i související právní úprava jsou již ve stavu, ve kterém by bylo možné jejich znění akceptovat bez větších koncepčních připomínek. Hromadné řízení založené výhradně na principu opt-in, které lze zahájit pouze žalobou kvalifikovaného subjektu, odpovídá české právní kultuře i způsobu fungování našeho civilního soudnictví. Také lze vyzdvihnout, že nakonec prošel návrh odměny pro žalobce za úspěch ve věci pouze do výše odpovídající 5 % přisouzené částky.

Jedna z autorek ZHOŘ již publikovala krátké shrnutí obou nových návrhů[4] a v tomto článku není správné místo na popis konceptu hromadného řízení a jeho teoretických aspektů. Nehodlám zde ani hanit práci předkladatele (tedy Ministerstva spravedlnosti) nebo dalších orgánů v rámci legislativního procesu, jelikož návrhy se v zásadě povedly. Spíše bych se rád zaměřil na výběr změn, které v návrzích obou předpisů působí překvapivě či poněkud nekoncepčně. Můžeme třeba i doufat, že moudrý zákonodárce uslyší pokorný hlas autora tohoto článku a zváží, zda by nebylo vhodnější ZHOŘ zlehka upravit. I doprovodný zákon by si zasloužil drobný *facelift*, nicméně s ohledem na množství připomínek by mu měl být věnován separátní příspěvek.

Překvapivé změny na poslední chvíli

Z tiskové správy Ministerstva spravedlnosti plyne, že se oběma návrhy krom jiného snaží zefektivnit české civilní řízení soudní, a zamezit zneužívání hromadného řízení[5]. Nové znění předpisů však s těmito cíli zcela nekoreluje.

Dosavadní návrhy zákona měly od počátku dvě slabiny. Jedním byl technický problém subsidiárního použití občanského soudního řádu (aktuálně § 3 ZHOŘ) a druhým vymezení věcné působnosti (§ 4 ZHOŘ). Troufám si říci, že změny v § 3 byly provedeny tzv. na koleni. Ustanovení totiž využívá definici hromadného řízení (§ 1 ZHOŘ), což jsou *spory týkající se práv nebo oprávněných zájmů více osob*, a dále také z předchozích návrhů vynechává pojmy spotřebitel a podnikatel. Zákonodárce by se přijetím takového návrhu dopustil ničeho jiného než tzv. *goldplatingu*, tedy "vylepšení" našeho právního řádu o právní úpravu, kterou ani evropský zákonodárce nežádal. Rozšiřuje totiž působnost ZHOŘ (a to záměrně) nad rámec věcné působnost směrnice. Ve směrnici je totiž věcná působnost definována seznamem právních předpisů na ochranu spotřebitele[6], což v ZHOŘ zcela chybí. POproti tomu například slovenský zákon[7] věcnou působnost vymezuje pomocí všeobecně závazných právních předpisů na ochranu spotřebitele. Lze se přitom pousmát nad zcela nesmyslnou

definicí hromadného řízení, která evokuje, že každé sporné civilní řízení s více osobami je hromadným řízením.

Snad nejpřekvapivější změnou v ZHOŘ je připuštění mnohosti hromadných řízení. ZHOŘ (§ 25) výslovně umožňuje, aby byl stejný nárok uplatněn více návrhy. Dokonce ani nevylučuje, že by více takových návrhů bylo podáno jedním a tím samým žalobcem. Taková úprava však soudy zajisté neodbřemení, a také se připuštěním mnohosti sporů zcela ztrácí jediná doposud propagovaná výhoda úpravy hromadných řízení pro žalované, kteří díky existenci jediného sporu mohou lépe odhadovat rizika spojená s hromadným řízením[8]. Skutečnou hromadnost hromadného řízení lze zajistit pouze tak, že všichni členové skupiny hodí všechny nároky na hromadu jedinou, a najednou bude možné vést pouze jedno řízení. Vzhledem k tomu, že hromadná žaloba není nepodléhá soudním poplatkům, lze za současného znění ZHOŘ očekávat spíše více menších hromádek. Český právní řád přitom takovou úpravu litispendence již dávno zná v jiných druzích sporů a o její ústavní konformitě není pochyb[9]. Na druhou stranu nový název "*hromádkové občanské řízení soudní*" by se nepochybně ujal. Dokonce by bylo vhodnější, aby v důsledku pravomocně meritorně rozhodnutého hromadného řízení vznikla překážka věci rozhodnuté a další případní zájemci o uspokojení svého nároku mohli žalovat již pouze individuálně. Návrh ZHOŘ se však zastavil pouze u závaznosti pro všechny zúčastněné (tedy přihlášené) členy skupiny ke dni vydání rozhodnutí – viz jeho § 70 odst. 4.

Posledně zmíněné ustanovení v kombinaci s jednou z dalších změn návrhu ZHOŘ je také kamenem úrazu. Nový zákon má totiž umožňovat, aby zúčastněný člen za určitých podmínek vzal svoji přihlášku zpět, pokud mu nevyhovuje navržený a soudem schválený smír. Lze přitom předpokládat, že smír bude navržen ve spolupráci žalobce se žalovaným. Vychytralý člen si tedy počká, až zjistí, zda a kolik je žalovaný ochoten platit, následně vezme přihlášku zpět, a s totožnými důkazy zahájí individuální řízení. Nadto takové zpětvzetí prodlužuje promlčecí dobu. Umožnění tohoto postupu bohužel snižuje atraktivitu smírného řešení a nelze se divit, že by žalovaní ve výsledku smírné řešení nikdy nevolili.

V mnoha místech ZHOŘ si lze povšimnout, že pokulhává co do zachování zásady rovnosti účastníků, která by občanskému soudnímu řízení měla být vlastní. Příkladem budiž následovné:

a. Přihlašování členů skupiny organizuje sám žalobce bez průběžné kontroly soudu (§ 32 ZHOŘ);
b. Pouze žalobce je oprávněn vyvolat spor o členství ve skupině (§ 40 ZHOŘ);
c. Odvolací i dovolací lhůta běží žalobci až po 15 dnech ode dne uveřejnění rozhodnutí v rejstříku hromadných žalob (§§ 77 a 78 ZHOŘ).

Všimněme si také toho, co zákonodárce zatím ve směrnici zcela přehlédl a v ZHOŘ to tedy chybí. Směrnice výslovně stanoví, že by mělo být vyloučeno přiznávání sankční náhrady újmy[10], ale ve ZHOŘ nic takového nenajdeme. Možná by sice certifikace takové žaloby byla prakticky nemožná, ale proč takové ustanovení do návrhu nezahrnout, že? Pro účely českého práva by bylo smysluplné v návrhu vymáhání nároků na přiměřené zadostiučinění v případě vzniku nemajetkové újmy výslovně vyloučit.

Závěrem

Povzdechy nad kvalitou legislativní práce jsou asi zbytečné, ale nelze si odpustit pár vybraných drobností, které by zasloužily okořenění klávesou *delete*. Již zmíněnou vadu § 1 odst. 1 ZHOŘ přitom nechme stranou. Například podle § 12 ZHOŘ mají správní orgány právo se v hromadném řízení vyjádřit, čímž se zjevně markantně mění chápání postavení správních orgánů v našem právním řádu. Zákon jim již nestanoví pravomoc ani působnost, ale jejich práva. Dle § 27 ZHOŘ platí, že zúčastnění členové jedné skupiny se stanou zúčastněnými členy, a pro jistotu je zde výslovně uvedeno, že se tak

děje "*ze zákona*". V § 36 ZHOŘ pozapomněl zákonodárce stanovit, u koho se bere přihláška člena skupiny zpět a v § 39 odst. 1 ZHOŘ není jasné, v jaké fázi soud řízení zastaví, když není zúčastněných osob 20 a více. Podle § 41 ZHOŘ stačí, je-li členství ve skupině "*alespoň pravděpodobné*", tudíž naše procesní právo opouští koncepci materiální pravdy a ruší dosavadní zásady dokazování. Podle § 50 odst. 2 ZHOŘ se pak nepřihlíží k námitkám bez zákonných náležitostí, ty však z právního předpisu nelze vyčíst.

I přes tyto drobnosti a možná lehký projev hnidopišství[11] autora očekávejme, že ZHOŘ neshoří plamenem legislativního procesu a projde jím se vztyčenou hlavou kvalitního procesního předpisu 21. století.

Mgr. Michal Sylla,
advokát

P / R / K

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

PRK Partners s.r.o. advokátní kancelář

Jáchymova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 430 111
Fax: +420 224 235 450
e-mail: prague@prkpartners.com

---

[1] Sněmovní tisk 523/0

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES

[3] Sněmovní tisk 524/0

[4]A. Janoušková k dipozici >>> zde.

[5]Tisková zpráva MSp k dipozici >>> zde.

[6] Příloha I směrnice

[7] § 2 slovenského zákona stanoví: "Tento zákon sa vzťahuje na žaloby na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov vo veci porušenia ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa a právne záväzných aktov Európskej únie v oblasti ochrany spotrebiteľa (ďalej len „právne predpisy na ochranu spotrebiteľa“), ak tieto porušenia poškodzujú alebo môžu poškodiť kolektívne záujmy spotrebiteľov".

[8] Předchozí návrh důvodové zprávy k překážce litispendence trefně uváděl: "Pokud by bylo umožněno vedení vícero paralelních hromadných řízení, hrozí, že by smysl a účel právní úpravy nebyl naplněn (v téže věci by se vedly desítky hromadných řízení namísto jediného)."

[9] § 83 o.s.ř.

[10] Viz body 10 a 42 preambule směrnice

[11] J. Cimrman in Švestka

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Lze sjednat kupní smlouvu s „utajenou“ kupní cenou?
- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Koncentrace řízení v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu
- Aktuální závěry ÚS a ESLP k právům biologického otce (První část – judikatura Ústavního soudu ČR)
- Podílové spoluvlastnictví manželů po rozsudku SDEU ve věci C-300/25 Duftošek
- Předkupní právo jako možná past
- Sleva z kupní ceny vadné nemovitosti podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu
- Povinnosti transparentnosti podle AI Actu
- Když rodič nepředá dítě - náhradní péče a úhrada nákladů podle novely rodinného práva